

MEHMET ÂKİF'İN ŞİİRLERİNDEKİ “ÂSİM” GERÇEĞİ VE “ÂSİM”DAN DİNLEDİKLERİM...*

Önder GÖÇGÜN**

İstiklâl Marşı şairimiz Mehmet Âkif Ersoy (1873-1936), 1898'de dünya evine girmiş ve eşi İsmet Hanım'la olan bu evliliğinden Cemile, Feride, Suat, İbrahim Naim, Emin ve Tahir adlı çocukları dünyaya gelmiştir.

Dikkat edilirse, bunların arasında “Âsım” ismi yoktur. Yoktur, çünkü Safahat'ta adı geçen Âsım, Âkif'in, -öz oğlu Emin Akif'den hiç ayırmadığı- manevî oğlu Âsım Gönül'dür. Çoğu kimse, bilmeden, ya da yeterince araştırmadan, sadece Safahat'ta yer alan şiiirlere bakarak Âsım'ı, Âkif'in öz oğlu sanmıştır.

Nitekim, Mehmet Âkif'in Safahat'ının 6. cildi “Âsım” adını taşır ve şairimiz burada, geleceğin ümidi ve güvencesi olan gençleri ele alır. Âkif'in, babasının talebelerinden, Köse İmam'ın oğlu olarak tanıttığı Âsım; aynı zamanda, inancıyla yoğrulmuş Türk gençliğinin sembol ismi olarak ele alınıp, değerlendirilir. Kişiliği bakımından Âsım; beden ve ruh sağlığı yerinde, son derece inançlı, millî geleneklerine ve değerlerine bağlı, bilgili, görgülü, düzgün şahsiyetli, içi ümitle dolu, heyecanlı, çalışkan, her bakımdan kendisine güvenilir, hakka, hukuka gerçek anlamda saygılı, sorumluluk duygusu yüksek, sporu ve güzel sanatları seven, içi vatan ve millet sevgisiyle yüklü, ilerleyip yükselme azmi ve kararlılığı içinde dört dörtlük bir gençtir. Bu bağlamda o, yüksek duygu ve düşüncelerle önce vatani kurtaracak, sonra da memleketi ilerlemiş ve yükselmiş bir halde geleceğe taşıyacaktır.

Böylece şairimiz, Safahat'da, manevî oğlu kabul ettiği Âsım'ı çok beğenir; bu çerçevede, kendisine olan güveni de tamdır. Onun, Çanakkale'de gösterdiği kahramanlıklar ise, şaire:

Âsım'ın nesli diyordum, ya... nesilmiş gerçek,
İşte çiğnetmedi namusunu, çiğnetmeyecek.

dedirtecek kadar, her türlü takdirin üstündedir. Bununla birlikte Âkif'in, Âsım'dan bir isteği daha vardır: O da, hiç vakit kaybetmeden Avrupa'ya tahsile gidip, Batı'nın bilimini, fennini ve sanatını öğrenerek yurda dönmesi, ülkeyi ve Doğu'yu içinde bulunduğu miskinlikten, uyuşukluktan kurtarıp, kalkındırmasıdır. O da, okumak üzere Berlin'e gitmeye karar ve söz verir.

*

Âkif'in reel hayatta çevresinde bulunan gençlerden birisi olan Âsım Gönül Bey, Safahat'taki Âsım'ın gerçek hayattaki karşılığı konumundadır. Nitekim, -Âsım Gönül Bey'in bize naklettiğine göre- şairimiz bu hususu, bizzat kendisine karşı:

“- Âsım evlâdım! Sen taşıdığın bu isminle; nazarımda, Safahat'taki Âsım'ın bugünkü ve yarınki gençlik nezdinde, yaşayan temsilcisisin.” tarzında, açıkça dile getirmiştir.

* 12 Mart 2012 tarihinde “21. Yüzyıldan Akif'e Bakış” konulu panele sunulan tebliğin metnidir.

** Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Başkanı/DENİZLİ

Bu ifade beraberinde; “Peki, bu Âsım Bey, o günkü ve gelecekteki gençliğin temsilcisi ise, o zaman bu ismin bir öncesi var mıdır? Varsa, bu kimdir? Bu durumda şairimiz, Safahat’ın 6. kitabı olan Asım’da, Köse İmam’ın oğlu olarak tanıttığı Asım’a hitaben:

Ne büyük hilkat o Âsım, ne muazzam heykel!
Onu bir şî'r-i hamâset gibi, ilham-ı ezel,
Sana sunduysa, açıp ruhunu teşrîhe çalış...
Yalınız göğsünün eb'âdı mı sandın yüksek?
İn de a'mâkına bak, ne derinmiş o yürek!
Dalgalandıkça içinden taşan îman denizi,
Dökülen hisleri gör: İncilerin en temizi.
Gövde yalçın kayadan âbide, lâkayd-i ecel;
Sanki hiç duygusu yok... Bir de fakat rûhuna gel;
O ne ifrât ile rikkat! Hani etsen ta'mîk,
Bir kadın rûhu değildir o kadar belki rakîk.
“Hem gazâ, hem de şehâdet, ne saâdet bu!” derim;
Ciğerim yansa da, söndürmek için cehd ederim.

(...)

Ah, o vaktiyle ölenler ne de tâlihli imiş!
Rabbimin cilvesi bunlar ya, fakat hayrânım...¹

şeklinde dile getirdiği mısraları ile geçmişe dönerek, tarihî çerçevede kimi ve neyi kastediyor?

Bu mısralarda üstün vasıfları, nitelikleri sergilenen, vaktiyle şehit düşen ve yiğitliği, kahramanliğı ile şairimizi kendisine hayran bırakan o talihli Âsım ve diğerleri, kimlerdir?” sorusunu hatıra getirmektedir.

Bir başka deyişle Mehmet Âkif, bu “Âsım” ismi etrafında; bazılarının yanlış sandığı gibi, -gerçekte ismi Âsım olmayan- oğlunu mu; yoksa, bizim 1986 yılında kendisini bizzat tanıyıp dinlediğimiz, 1930’lu yıllarda etrafındaki gençlerden birisi olan, kendisini söz, tutum ve davranışlarıyla beğenip, açık takdirlerini dile getirdiği Âsım Gönül Bey’i mi kastetmiştir?

şimdi, edebiyat tarihimiz ağısından hayli önem taşıdığına inandığımız ve bugüne kadar üzerinde pek durulmadığını gördüğümüz bu konuyu, bizzat şairin sözlerinden hareketle, biraz ağalım:

Yukarıdaki mısralarda, doğrudan yer ve olay adı bildirilmemekle birlikte; dolaylı yoldan dile getirilmek istenen ve o günkü ve gelecek nesillere örnek olarak gösterilen Âsım; Âkif’in çok iyi bildiği İslâm Tarihi’nde, dillere destan kahramanliğı ile adı geçen büyük bir kahramandır. Asıl adı Ebu Süleyman olan bu zat; Peygamberimiz Hz. Muhammed’in sahabesinden, yani Medineli yakın arkadaşlarından, Âsım Bin Sâbit Hazretleri’dir. Kahramanliğının ifadesi olan olay ise, tarihî kaynakların tespitleri çerçevesinde, şöyledir:

Hicret’ten önce iman eden Asım Bin Sâbit Hazretleri’nin hemen hemen bütün hayatı, Allah için savaşmakla geğti. Kız kardeşi Cemile Binti Sabit, Hz.

¹ Mahmed Akif Ersoy, *Safahat*, İstanbul, 1988, s.393 v.d.

Ömer'in eşi idi. Müşrikler, Uhud Savaşı'nda gösterdiği kahramanlıklarla dillere destan olan Hz. Âsım'ı öldürmeye karar verirler. Bu amaç doğrultusunda çok sinsi bir plan hazırlarlar. Buna göre, kurdukları -sözüm ona- bir barış heyeti Hz. Peygamber'e gelerek, "kabilelerinin İslâmiyet'i kabul ettiği" yalanını uydurarak, bu insanlara Kur'an-ı Kerîm'i öğretmek üzere, hocalar göndermesini rica ederler. Bunun üzerine Hz. Muhammed, Âsım Bin Sâbit'in başında bulunduğu on kişilik bir hoca grubunu o kabilenin bulunduğu yere gönderir.

Ancak, kurulan haince bir tuzakla, yolda müşrikler tarafından etrafları sarılarak, ok yağmuruna tutulurlar. Âsım Bin Sâbit olağanüstü kahramanlıklar göstererek, kendini ve yanındaki sahâbileri savundu ve Allah'a:

"- Yarabbi! Peygamberini durumumuzdan haberdar et. Biz ölmekten korkmuyoruz."

diye dua etti. Allah, onun duasını kabul etti ve Hz. Peygamber, durumlarından haberdar oldu. O arada, Hz. Âsım, müşriklere hitaben:

"- Biz, asla ölümden korkmayız! Namusumuzu, şerefimizi çiğnetmeyiz. Ölürsük, Cennet'e gideriz!"

sözleriyle haykırdı. Müşriklerden Ebu Süfyan, teslim olmalarını istedi ise de o yiğitçe karşı koydu ve isabetli oklarıyla pek çok müşrik öldürerek, kendilerini savundu. Oku bitince de, mızrağıyla mücadelesini sürdürdü. O da kırılınca, bu defa kılıcını çekerek, sonuna kadar savaştı ve:

"- Allah'ım, ben Sen'in dinini her şeyimle koruyup, savundum. Senden, benim bedenimi korumanı niyaz ediyorum."

şeklinde yalvardı. Bir müddet sonra, iki ayağından da yara alan Âsım Bin Sâbit yere düştü. Buna rağmen, öyle haşmetli bir duruşu vardı ki, müşrikler korkularından yanına yaklaşamadılar. Tam o sırada, kendisinin duasını kabul eden Yüce Allah, bulut gibi bir arı sürüsü gönderdi. Bunlar, Âsım Bin Sâbit Hazretleri'nin üzerinde kümelenerek, müşriklerin onun yanına yaklaşmasına imkân ve fırsat vermediler. Bunun üzerine müşrikler:

"- Bırakalım, yaklaşmayalım... Nasıl olsa akşam karanlık bastırınca, arılar çekilip giderler. İşte o zaman Âsım'ı yakalar, başını gövdesinden ayırırız."

dediler. Akşam olunca da, Allah öyle bir yağmur yağdırdı ki, her taraftan seller aktı ve o arada, artık kan kaybından şehit düşmüş bulunan Hz. Âsım'ın cesedini aldı ve kimsenin bilmediği, bilemediği bir yere götürdü. Ne kadar arandı ise de, bu büyük şehidin cesedi bulunamadı. Bu günden sonra, Âsım Bin Sâbit Hazretleri, aynı zamanda: "Arıların koruduğu yüce zât" diye anılır oldu.

İşte, İslâm tarihinde, -yukarıdaki şekilde ifadesini bulan- bu gerçek olaya dayalı olarak yer alan Âsım adı; İslâmî inanışla bütünleşen bir çizgide, vatan ve millet yolunda girilecek bütün çalışmalar ve verilecek mücadeleler bütünü için bir sembol oluşturmuştur.

Bunun çok iyi farkında olan Mehmet Âkif de O'nun adını, Safahat'ının 6. Kitab'ına vermiş ve böylece, düşmanlara "namusunu çiğnetmeyen" büyük kahraman Âsım'la birlikte neslini, yani kendisiyle aynı safta din, vatan ve millet için savaşan mücadele arkadaşlarını Türk gençlerine örnek göstermek suretiyle, bir şair olarak kendisi de "Âsım" ismini ebedileştirmiş bulunmaktadır.

Tevfik Fikret'in, Eylül 1909'da henüz 14 yaşında iken, Robert Kolej'den elektrik mühendisliği öğrenimi görmesi için İskoçya'ya gönderdiği ve "Promete" şiirinde:

Kalbinde her dakika şu ulvî tahassürün
Minkâr-ı âteşîni duy, daima düşün;
Onlar niçin semâda, niçin ben çukurdayım?
Gülsün neden cihan bana, ben yalnız ağlayım?..
Yükselmek âsümâna ve gülmek ne tatlı şey!

(Kalbinde, içinde her dakika şu yüce hasretin, özlemin, -ateşi insanlığın emrine veren mitoloji kahramanı Promete'nin- alevli gagasını duy ve daima düşün:

Onlar (Batılılar, gelişmiş ülkeler) niçin göklerde, yükseklerde; -buna karşılık- ben niçin çukurdayım, yerlerde sürünmekteyim? Bütün dünya bana gülsün, benimle alay etsin; ben ise sadece ağlayayım?

Halbuki, göklere yükselmek; bilimde, fende, medeniyette ilerleyip gelişmek, milletçe kalkınmak ve sonunda bizim de zenginleşmemiz, huzur ve mutluluk içinde gülmemiz ne tatlı şey!)

diyerek, Türk gençliği için idealize ettiği oğlu Halûk'a bir karşılık olmak üzere; Mehmet Âkif tarafından ortaya konulduğu söylenen Âsım, bazılarınca; "eserinde yaşattığı muhayyel (hayalî) kahraman genç"² olarak görülse de; tarihî akış içinde, büyük İslâm kahramanı Âsım Bin Sâbit'den, o günlerde etrafındaki gençlerden birisi olan Âsım Gönül Bey'e uzanan çizgide ele alınıp ideal bir tip olarak sunulduğu, bize göre şüphe götürmez bir gerçek hükmündedir.

Nitekim bunu, Mehmet Âkif'in bizzat kendisinin, Âsım Gönül Bey'e karşı dile getirdiği, -yazımızın başında yer alan- sözlerinden de çıkarmak ve anlamak mümkündür.

*

Şimdi de, Mehmet Âkif ile manevî evladı kabul ettiği Âsım Gönül Bey'in münasebeti konusuna gelmek istiyorum.

Ben, merhum Âsım Gönül Bey'i, 27-29 Aralık 1986 tarihlerinde, o zamanki Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Sayın Necmettin Karaduman'ın Başkanlığında, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Ankara Millî Kütüphane'de düzenlenen, "Ölümünün 50. Yıldönümü'nde Mehmet Akif'i Anma Toplantısı" münasebetiyle, tanıdım. 28 Aralık 1986 günü, "Mehmet Akif ve Türkçenin Zaferi" başlıklı bir konuşma ile katıldığım bu toplantıda, Âsım Bey de, merhum Mehmet Âkif'le ilgili duygularını, düşüncelerini dile getirerek, bazı tespitlerini ve hatıralarını anlattı.

1900 yılında İstanbul'da doğan, Mehmet Âkif'in vefatında 36 yaşında olan; kendisiyle tanışıp, görüştüğümüz sırada ise, artık 86 yaşın olgunluğu içinde bulunan Âsım Gönül Bey'in, o sırada hafızası son derece yerinde idi ve dinamik bir şekilde, her şeyi en ince ayrıntılarına kadar hatırlayarak anlatmıştı. Ben de O'nun, bundan tam 26 yıl önce, Ankara Millî Kütüphane'de, millî şairimiz hakkında dile getirdiklerini ve yaşının ileriliğine rağmen, -tarihe bir belge olarak kalması yolunda-

² Nitekim bkz: Ertuğrul Düzdağ, *Mehmet Akif Ersoy, -Safahat-*, İstanbul, 1988, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayını:18, s.554

can havliyle gayret sarf ederek, unutulmaması için ifade etmeye çalıştıklarını, mümkün olduğunca kelime kelime notlar alarak tespiti yaptım.

Âsım Bey'in bu anlattıklarını, edebiyat tarihimize Mehmet Âkif Ersoy ismi etrafında bir hizmet ve armağan olmak üzere, ilk defa burada ve bizzat Âsım Gönül Bey'in kendi ağzından sunarak, -bazı ifadelerinin bugünkü anlam karşılıklarını da parantez içinde göstermek suretiyle- arz ediyorum:

"Merhum Mehmet Âkif Bey'i, delikanlılığa adım attığım yıllarda tanıdım. Ölüm yılı olan 1936'da da hep yanında idim. O'nu evvelâ, İdadi'deki tahsilim esnasında edebiyat hocamız merhum Şevket Bey'den dinlemiş ve gıyaben tanımış idim.

Ben, şiir sanatının bilgisiz, ilimsiz olmayacağını, olamayacağını, merhum Âkif'den öğrendim. Çünkü O: 'İlimsiz şiir olmaz.' derdi. Bir tencere içinden mütemadiyen (sürekli) dağıtırsan, o tencere biter. O tencereye yeni bir şeyler koyuyorsunuz. Yani malzeme eklemek lâzım. Bu malzeme, ilimle olur. Okumakla olur. Bu bakımdan, Mehmet Akif Bey, şairliğinin yanı sıra bilgili, âlim bir insandı.

Ayrıca, son derece dürüst ve sözüne itimat olunur (güvenilir) bir kimse idi. Yalan nedir, hiç bilmezdi. Onca beraberliğimizde, bir kere olsun yalan, yanlış konuştuğunu görmedim, görmedik. Hatta yalan söyleyenlere karşı hiddetlenir, biz gençlere daima, her zaman ve her yerde özümüzle, sözümüzle doğru olmamızı, hakka hukuka raiyet etmemizi (uymamızı), herkesin hukukunu muhafaza etmemizi (korumamızı) ve teslim etmemizi (hak ettiğini vermemizi) ısrarla ifade ederdi.

Çok gururlu idi. Kimsenin önünde hasis menfaatler (değersiz çıkarlar) için eğilip bükülmezdi. Dalkavukluktan nefret eder ve buna itibar eden idareciler için, neticesinin tam bir felâket olacağını, söylerdi. Yanlış yapan, Nâzır (Bakan) bile olsa, bildiği doğruları dile getirmekten asla çekinmez ve bizim de böyle yetişmemizi, ileride bu şekilde olmamızı, arzu ederdi.

Hiç zillete düşmedi (alçalmadı) ve kimsenin önünde küçülmedi. Kendisini küçük düşürecek hiçbir tavr u edânın (tutum ve davranışın) içine de girmedi. Hem ahlâklı ve hem de büyük bir ahlâkçı idi. Buna göre, ahlâkî prensiplerinden, ömrünün sonuna, yani vefat ettiği 27 Aralık 1936 Pazar günü akşamına kadar bir milim sapmadı. Bu itibarla, Âkif Bey'in kaleme aldığı şiir ve yazıları ile şahsiyeti arasında tam bir muvâzilik (paralellik, uyum, örtüşme) mevzubahistir (söz konusudur). İnsan Âkif ise, her eserinin üstünde idi.

Gürültüyü, patırtıyı, fazla kalabalığı sevmezdi. Münzevi olmaktan, yani kendi âsûde (sakin) köşesinde oturmaktan, sessizce düşünmekten, kendi kendisiyle baş başa kalmaktan hoşlanırdı. Yazmak için, en münasibi de bu olmalıydı. Evvelâ mevzuu (önce konuyu) zihninde işlediğini, sonra da kaleme almaya başladığını ve tahrir ederken (yazarken) de çok çalıştığını, emek harcadığını, neticede hayli yorgun düştüğünü ifade etmişti.

Çok yemek yemez, kararınca karnını doyurur, tütünü (sigarayı) ise, hiç kullanmazdı.

Büyük, âbidevî eseri İstiklâl Marşı için de, böyle eserlerin bir taraftan ümit, diğer taraftan da iman ve heyecanla yazılacağını, söylerdi. Bu şiirinin tarihî kıymetinin, edebî kıymetinin önüne geçtiği kanaatinde idi. İşte bu noktada da,

büyük vatan ve heyecan şairi Namık Kemal'e hayran idi. Tabîî, kalem kudreti ile Fikret Bey'i de takdirden geri durmadı.

Âkif Bey, münevver bir dindar idi. Safahat'ında da ifadesini bulduğu üzere; İslâm'ı, tevekkül namı (adı) altında tembel tembel oturmak zanneden, uyuşuk, hedefsiz kimselere ve bir de, dinini, imanını gündelik menfaatlerinin vasıtası telakki edenler (çıkar aracı sayanlar) ile falcılarla büyücülere de hayli, öfkelenir ve bunlara şiddetle karşı çıkardı.

Dedikoduyu da hiç sevmezdi. Dahil olduğu meclislerde, -bahse mevzu (söz konusu) kimse rakibi de olsa- imkân nispetinde (ölçüsünde) buna izin vermezdi. Müsaadenizle bu hususta vuku bulan mühim addettiğim (önemli saydığım) bir hatıramı da arz edeyim:

Efendim, edebiyat camiasının malûmları olduğu üzere, geçmişte Âkif Bey ile Servet-i Fünûn'un önde gelen şairi Tefvik Fikret arasında edebî ve siyasî mevzularda bir tefrika-i fikir (düşünce ayrılığı) mevcut idi. Nitekim, Fikret Bey, 1321 (1905) senesinde kaleme aldığı 'Tarih-i Kadîm' adını taşıyan uzun manzumesinde, maziye (geçmişe) karşı beslediği bedbîn hissiyatını (karamsar duygularını) dile getirerek, işi mukaddesata karşı tavır almaya kadar götürmüştü; Âkif Bey de buna, 1912'de neşredilen 'Süleymaniye Kürsüsünde' ile cevap vermiştir.

Bir gün oturmuş sohbet ediyorduk. Mevzu bu münakaşaya gelmişti. İçimizden genç bir arkadaş, -herhalde Âkif'e daha yakın olmak hevesiyle- Tefvik Fikret aleyhinde bazı sözler söyledi. Bunun üzerine merhum Akif, hiddetle onun sözünü keserek:

"- Benim bulunduğum mecliste, Fikret Bey için ve hususuyla O'nun aleyhinde tek bir kelime bile söylenmesine müsaade etmem. Bu, kendisiyle benim aramda geçmiş bir mevzudur. Başkasını alâkadar etmez. Fikret Bey, şiir sanatına hakim, kuvvetli bir şairdir. Siz kendinize, bugünlere ve yarınlara bakın; en mükemmel şekilde, memlekete ve millete nâfi (faydalı, yararlı) kimseler olarak yetişmeye bakın. Dedikodularla, boş işlerle uğraşmayın"

dedi ve hakikaten büyük insanlara yaraşır kâmil (olgun) bir tavırla, hepimize hayatta unutamayacağımız bir ders verdi.

Mehmet Âkif Bey, Gâzi Mustafa Kemal Paşa'yı da sever ve takdir ederdi.³ Atatürk de, Mehmet Âkif'e, bilhassa İstiklâl Marşı dolayısıyla büyük takdir hisleri besliyordu. Gazi, İstiklâl davamızı en mükemmel tarzda ifade eden bu Marş'ın bilhassa:

Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

mısralarını çok beğendiğini ve bunları kimsenin unutmaması icap ettiğini; istiklâl aşkının, hürriyet aşkının bu büyük milletin canı, ruhu, özü olduğunu ifade etmiştir.

Diğer yandan, insanların birbiriyle uğraşması, Âkif'in hoşuna gitmezdi.

³ Mehmet Âkif'in, Atatürk'e karşı beslediği samimî takdir hislerini, Ersoy ailesinin yakın dostu, Avukat Suat Zühtü Özalp da dile getirmiş ve; "Atatürk'ün Karşısında Mehmet Âkif" adıyla; şairimizin, Atatürk'e olan sevgisini anlatan bir kitap yazmaya hazırlandığı, konusunda da bilgi vermiştir. (Nitekim, bkz: İhsan Yılmaz, "Bir Ailenin Dramı", *Milliyet* gazetesi, Yaşam sayfaları, 22 Nisan 2000)

Bununla birlikte, bir kimsenin, kendisinin aleyhinde olması halinde bile, Âkif onu, -eğer hakikî bir kıymet (gerçekten değerli) birisi ise- takdir etmekten de geri durmazdı. O, bu kadar kendini aşmış, mümtaz (seçkin) bir şahsiyet idi.

Meselâ, ortaya koyduğu âsârı (eserleri) ile rahmetle anılacak İbnülemin Mahmud Kemâl Bey, zaman zaman Âkif'in aleyhinde konuştu. Buna rağmen, Âkif onu çok takdir ederdi. Bir gün Abbas Halim Paşa'nın Büyükkada'daki köşkünde, İbnülemin'e:

- Sen, benimle uğraşacağına, yaşadığın günleri yaz!

dedi. Mehmet Âkif Bey'in bu yoldaki ciddî ikazları (uyarıları) zamanla meyvesini verdi. Nitekim, İbnülemin'in eski sadrazamlardan, eski mûsikîşinaslardan, hattatlardan yazdığı birçok şeyler, hep Âkif'in teşvikiyle oldu⁴.

Ben, İbnülemin'in yanı sıra Âkif Bey'in diğer bazı yakın dostlarını da tanıdım. Bunlardan biri, Ömer Ferid Kam Bey, diğeri de Babanzâde Naim Bey idi. Âkif ismi mevzubahis (söz konusu) olurken, bu iki isim de mutlaka yanına getirilmelidir.

Dr. Ahmed Paşa'nın mahdumu (oğlu) olan Ömer Ferid Kam Bey, bir taraftan ilim âleminin, diğer taraftan da edebiyat câmiasının yakından tanıdığı mümtaz bir şahsiyet idi. Darülfünûn'da (İstanbul Üniversitesi'nde) Divân Edebiyatı Müderrisi (Profesörü) idi. Âkif Bey, sırf bu vefakâr (vefalı, kendisine bağlı) dostuna yakîn olabilmek maksadıyla; "evini, Fatih'den Beylerbeyi'ne naklettiğini" söylerdi.

Babanzade Naim Bey de, kuvvetli bir imana ve ahlâka sahibi oluşuyla, Âkif'in en sevdiği dostlarından birisi idi. Onun için:

"- Kabalıktan, nezaketle mütenasip olmayan (nezakete, kibarlığa uymayan), ham sofuluktan (dini sadece şekilden ibaret görmekten) uzak; sanattan, edebiyattan, şiir ve mûsikiden zevk alır, hoşsohbet, nükteperdâz, (nükteli, ince anlamlı, şakalı söz söyleyen), lâtifeyi seven bir gönül adamı, zarif dostum ve ayrıca, Elmalılı Hamdi gibi sözünün eri, tam mânasıyla itimad olunur, Babanzâde..."

tarzında söz ederdi. Naim Bey, şark ve garb kültürüne, sanatına vakıf, aynı zamanda Hadis âlimi bir şahsiyet idi. Vefatına, Âkif Bey fevkalade üzüldü ve:

"- Bîçâre Naim'in vefatı ile sanki evim yıkılmış, altında kalmışım gibi müteessir oldum (üzüldüm). Bundan sonra, şark âleminde, Babanzâde Naim gibi kıymetler zor yetişir."

Şimdi, -konuşurken- hatırıma geldi. Âkif'e, malûm-ı âliniz (yüksek bilgileriniz olduğu üzere), hepiniz biliyorsunuz, Kur'an tercümesi verilmişti, "yap" diye... Yaptı ve yaktı. Kendisine çok recada bulundum, yalvardım, "Niye yaktın?" dedim.

- Oğlum Âsım! dedi, bana. Ben, yapamadığımdan yaktım. O muazzam

⁴ Nitekim, İbnülemin Mahmud Kemal İnâl Bey'in, Mehmet Âkif'in teşviki ile bu yolda kaleme aldığı eserleri, sırasıyla şunlardır:

- *Son Asır Türk Şairleri*, İstanbul ,1930-1942. 2352 sayfalık bu hacimli eserde, 566 şairin Özgeçmiş'i bir araya getirilmiştir.
- *Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar*, İstanbul, 1940-1953. 2102 sayfalık bu kitapta da, 37 Sadrazam'ın Özgeçmiş'i ve son yüzyıl Türk Siyasî Tarihi söz konusu edilmektedir.
- *Son Hattatlar*, İstanbul, 1955. İçinde, 1760 yılından 1953'e gelinceye kadar, eser vermiş 329 hattatın konu edildiği, çok değerli belgesel nitelikte bir kitaptır.
- *Hoş Sadâ Son Asır Türk Musikişinasları*, İstanbul, 1958. İbnülemin, ünlü Türk bestekârlarına yer verdiği bu son eseri üzerinde çalıştığı sırada vefat etmiştir. Bu değerli kaynak eser, daha sonra Avni Aktunç Bey tarafından tamamlanmıştır.

eseri yapamadım.. Ben bu arada, ara sıra Mesnevî tercümesi yapıyordum. Elimde muhtelif şerhler (çeşitli açıklamalar) vardı. Acem'in, Arab'ın Türk'ün.. Evvelâ kendim okuyordum, kendim anladığım kadarıyla.. Arkasından şerhleri okuyordum. Bakıyordum ki, benim anlayışım gibi değildi. Eğer ben, Kur'an tercümesi yapmasaydım da, bir Mesnevî tercümesi yapsaydım, herhalde memlekete daha nâfi (faydalı, yararlı) olurdu.'

Âkif, tasavvuf musikisine çok meraklı olduğu kadar, halk müziğini de, sanat müziğini de anlayarak severdi ve dinlerdi. Bazen güfteleri de tashih eder (düzeltir) idi. Bir mevlidhan, bir hafız Mevlid okurken yanlışlık yaparsa, onu bekler ve: "Evlâdım, şurasını yanlış okuyorsun" diyerek, tashih ederdi.

Ben kendisine her gün, İstanbul'un bilhassa iyi okuyan hafızlarını götürüyordum. Meselâ Saadeddin Kaynak, Necati Efendi, Arap Hoca gibi.. O Arap Hoca ki, kendisinin de hocasıdır ve O'nunla uzun mücadeleleri vardır. Tanburî Ali Efendi, Bursalı Hafız Emin Efendi, Hafız Ahmet ile birlikte Klasik Mûsiki eserlerini meşk etmiştir.

Bu arada şunu da söyleyeceğim: Ben, Yahya Kemal Beyatlı merhumu da tanırdım. Yalnız, kendisiyle arkadaşlık edecek durumum yoktu. Çünkü, nasıl söyleyeyim şimdi, ben içki içmem, şunu içmem, bunu içmem. Onun da, -içmek-meşrebi (huyu, alışkanlığı) idi; sofrası vardı. Fakat daveti üzerine, birkaç defa yanına gittim, sohbetine katıldım. Bunlardan birinde bana, Âkif Bey'le alâkalı olarak, şunları söyledi:

"- Ben Madrid Sefiri iken, İngiltere'de bir Edebiyat Gecesi tertip edildi. Beni de çağırıldılar, davet ettiler Madrid'den. Hatta, biletimi de gönderdiler. Yalnız bir şey var içinde; o tarihten üç sene evvel yazılmış eserler okunacak! Bunun üzerine; günümüz şairlerinden, üç yüz sene sonra, acaba hangi şairimiz okunabilir, diye düşündüm. Bak delikanlı, Âsım! Sana söyleyeyim, bulabildiğim kim biliyor musun?" diye sordu. Ben de büyük bir merakla:

"- Kim, efendim?"

deyince:

"- Âkif'dir, Âkif! Bunu iyi bil"

cevabını verdi ve ayrıca, ilave etti:

"- Bunu, Âkif Bey'e söyleyiver."

Âkif Bey'in vefatından önceki son vaziyeti, yani Siroz hastalığına duçar (uğramış) olması, beni ve dostlarını fevkalâde müteessir etti (çok üzdü). Baytar (Veteriner Hekim) demek, yarım doktor, demektir. O, siroz gibi bir hastalığı anlamayacak bir adam değildi. Fakat Âkif, hastalığını bilmiyordu, dersem, inanınız buna. Ne diyordu biliyor musunuz?

"- Âsım, daha işim bitmedi; benim, gençlere bırakacak eserlerim var. Bir kere Peygamberimizin Veda Hutbesi'ni istediğim gibi tercüme edeceğim. Ondan sonra, şimdi hatırlayamayacağım Garb (Batı)'dan birkaç isim verdi. Bunların eserleri lâzım olacak bu gençlere, ileride... Gençlerimiz bakımsız..."

Bu arada bir kere daha söylemeliyim ki, yukarıda temas ettiğim gibi, sadece hususî meclislerde değil; umumî toplantılarda da Tefvik Fikret'i tenkid edenlere çok kızardı. Fikret Bey'in edebî tarafını da çok iyi takdir eder ve bizlere de anlatırdı.

Nihayet Âkif Bey çok zeki, yerine göre nüktedan ve hazırcevap idi, sırası gelince taşı gedine koyardı.. Hasis, cimri kimseleri ise, hiç sevmez ve kendileriyle görüşmezdi. Hatta, bunlar hakkında fıkralar dahi anlatırdı.

Bir de Âkif Bey için, şiir sanatında onu yazmak kadar, usûlüne göre okumak da büyük ehemmiyet arz ediyordu. Nitekim, İstiklâl Marşı'nın, 12 Mart 1921 günü Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde ittifak (oy birliği) ile kabulü celsesinde (oturumunda), Hamdullah Subhi Bey tarafından gür bir sesle, gayet veciz ve vakur bir tarzda tekrar tekrar okunması, bütün milletimizle beraber, şairini ve bizleri de yıllarca bahtiyar etmiş idi.

Merhum Âkif'in son günlerinde de, -kendisiyle- her gün beraberdim. O'nu yalnız bırakmadım, bırakamazdım.

Allah rahmet eylesin! Nur içinde yatsın!